

2016 års nyordslista

Här är nyordslistan 2016! Efter själva uppslagsordet ges en ungefärlig definition. Därefter ger vi ett belysande och aktuellt tidningsexempel på ordets användning. För vissa ord ges även en avslutande kommentar om ursprung, användning, synonyma uttryck etc. Observera att flera av orden inte är helt nya. Oavsett ålder har de dock blivit vanliga i språkbruket först de senaste två, tre åren. Det är därför de kvalificerat sig till nyordslistan.

annonsblockerare

program som förhindrar att annonser visas på internetsidor

”Allt mer utrymme på Facebook tycks upptas av annonser och det är därför som många använder annonsblockerare för att hålla reklamen stängd” (PC-Tidningen 27 september 2016).

blippbetalning

kontaktlös kortbetalning

”Blippbetalningar slår igenom. En liten revolution är på väg i vardagen. Redan i år slipper hundratusentals kortkunder slå koden och kan blippa kortet i stället” (TT 7 maj 2016).

Som verb används *blippa* och *blippbetala*.

blåljuspersonal

anställda som arbetar med akuta insatser inom polis, sjukvård och brandkår

”Även en skärpning av straffen för skadegörelse och grov skadegörelse samt för attacker mot blåljuspersonal ses nu över av regeringen. Angrepp mot yrkesgrupper som har till uppgift att garantera säkerhet, liv och hälsa bör ses som extra allvarligt” (Vestmanlands Läns Tidning 17 september 2016).

cirkulär ekonomi

kretsloppsbaseerat sätt att driva företag som bland annat skapar så lite avfall som möjligt

”Att bilmärket Renault har börjat ta emot bilar när de ska skrotas för att ta isär dem och använda alla delar och material igen beskrivs ofta som cirkulär ekonomi” (Veckans Affärer 8 september 2016).

det mörka nätet

krypterad del av internet som inte kan hittas med vanliga sökmotorer

”När jag följer i Bartletts fotspår påminner det mörka nätet – bortsett från sådant man kan förvänta sig att hitta, som droger, vapen, porr och passförsäljning – oväntat mycket om hur nätet såg ut före millennieskiftet. Samma osorterade, nyckfulla blandning av länkar och begagnade idéer, lite som att rota bland de bortskänkta böckerna i tvättstugan” (Svenska Dagbladet 30 maj 2016).

Uttrycket har aktualiserats genom Jamie Bartletts bok *Det mörka nätet* som utkom på svenska 2016.

Dylanman

man som beundrar Bob Dylan och som anser sig förstå honom särskilt väl

”Om essensen av det manliga egot vore en typ så vore det en Dylanman. Som vi kvinnor inte bara förväntas stå ut med, utan dessutom antas vara omåttligt fascinerade och betagna av. För vi lär oss redan tidigt att pojkarna i klassen alltid har något viktigt att berätta. Och om det görs med en gitarr i famnen måste man lyssna andäktigt. En manlig konstnärssjäl får aldrig såras. Aldrig visas ointresse. Då är man en bitch som inte fattat” (Metro 14 oktober 2016).

egenanställningsföretag

företag som sluter avtal med frilansare som går ut på att frilansarna ska kunna fungera mer som anställda än som egenföretagare

”Säg att du jobbar som fotograf och gör ett uppdrag åt en tidning. I stället för att skicka räkningen till tidningen, skickar du den till ett egenanställningsföretag som du slutit avtal med. De debiterar i sin tur din uppdragsgivare, tidningen. Därefter får du betalt efter avdrag av preliminär skatt, arbetsgivaravgifter och avsättning för pension. Sjuklön betalas av egenanställningsföretaget liksom försäkringspremier, allt enligt branschen själva” (Nerikes Allehanda 9 september 2016).

Alternativa ord: *plattformsföretag*, *faktureringsföretag* och *självanställningsföretag*.

ekodukt

bro som håller ihop ekosystemet på ömse sidor om en väg och gör det möjligt för vilda djur att passera

”För första gången byggs en så kallad ekodukt över en motorväg i Sverige. Det är E6 vid Sandsjöbacka mellan Mölndal och Kungsbacka som får ekodukten, det vill säga en bro anpassad för vilda djur” (Vi Bilägare 6 september 2016).

enkortsdator

dator som utgörs av ett enda kretskort och som säljs utan låda, tangentbord och skärm

”Raspberry Pi är en serie kreditkortsstora så kallade enkortsdatorer. De har utvecklats av en brittisk stiftelse som vill främja undervisningen i grundläggande datorkunskap i skolor och utvecklingsländer. Tanken på att utveckla en extremt billig liten dator väcktes redan 2006, men först i början av 2012 fanns en färdig produkt” (PC för alla 13 juni 2016).

filterbubbla

individanpassat innehållsurval på internet som filtreras fram automatiskt utifrån exempelvis sökmotorernas registrering av individens tidigare sökningar

”På nätet omges vi redan i ökande grad av en filterbubbla. Det nät jag ser, som sökresultat och flöden i sociala medier, är inte vad du ser, utan skapas bara för mig av nätföretagens algoritmer och den information de har om mig sedan tidigare” (Sydsvenskan 28 juli 2016).

fomo

oro för att missa något särskilt intressant eller roligt

”Den självklara följderna av fomo är att vi blir i det närmaste livrädda för att fatta aktiva beslut, eftersom alternativen känns oändliga. Ibland handlar det om banala saker som att vi aldrig kommer oss för att tacka ja till vännernas midsommarfest eftersom någon roligare inbjudan snart kan dyka upp på Facebook” (Damernas Värld 21 juni 2016).

Fomo är en akronym för *fear of missing out*. Motsatsen är *jomo*, *joy of missing out*.

fredsring

manifestation där deltagarna håller varandra i hand för att bilda ett symboliskt skydd runt ett objekt

”I Danmark har det under året bildats fredsringar runt synagogor, moskéer och asylcenter” (Nordvästra Skånes Tidningar 9 januari 2016).

frågestrejka

låta bli att ställa frågor därför att man vill bryta mönstret att kvinnor ställer frågor till och om män i högre utsträckning än vad män ställer frågor till och om kvinnor

”Så kvinnor, fortsätt frågestrejka. Och män, börja fråga kvinnor men också andra män hur de har det i sina liv, hur deras relationer fungerar, vad de drömmer om för slags liv bortom stela och destruktiva normer” (Metro 22 september 2016).

Frågestrejka lanserades av Åsa Beckman i en krönika i Dagens Nyheter.

förpackningsfri

som säljs utan förpackning

”Att sälja förpackningsfria matvaror ställer höga krav på hygien. En viss risk för skadedjur finns också” (ETC 21 oktober 2016).

förstärkt verklighet

upplevelse som skapas genom att den verkliga miljö man befinner sig i kompletteras med datorgenererade inslag

”Pokémon Go använder sig av en teknik som kallas för augmented reality – förstärkt verklighet. Det innebär att fiktiva miljöer interagerar med verkliga” (Sydsvenskan 24 augusti 2016).

ghosta

göra slut med någon genom att sluta ge ifrån sig livstecken

”Skådespelerskan Charlize Theron, 40, talar ut om separationen från Sean Penn, 55. Den gick nämligen inte till som media rapporterat, säger hon bestämt. Det sägs att hon ”ghostade” honom vilket betyder att man oförklarligt slutar svara på samtal eller sms och drar sig undan” (Svensk Damtidning 14 april 2016).

gigekonomi

ekonomi som bygger på tillfälliga uppdrag eller anställningar

”En förutsättning för gigekonomins framväxt är plattformar, mestadels digitala, där uppdragsgivare och uppdragstagare kan mötas” (Personal & Ledarskap 23 september 2016).

grindsamhälle

inhägnat bostadsområde som är stängt för allmänheten

”Fler människor vill bo i grindsamhällen i Sverige – bostadsområden som är stängda för allmänheten och som traditionellt kännetecknas av en rejäl mur” (TT 8 augusti 2016).

Jämför med engelskans *gated community*.

influerare

person vars inflytande används i marknadsföringssammanhang

”En influerare är någon som människor litar på, lyssnar på och bryr sig om. Vi som finns i den digitala sfären, vilket i dag är i stort sett alla, påverkar vår omgivning på olika nivåer. Våra röster kan i dag vara lika starka i vissa nätverk som en ’kändis’” (Resumé 8 augusti 2016).

Jämför med engelskans *influencer*.

kompetenstrappa

utvecklingsprogram för anställda som syftar till att göra arbetsplatsen mer attraktiv

”Här i Helsingborg håller vi på att införa en kompetenstrappa där kompetens, prestation och ansvarstagande tydligt ska medföra en bra löneutveckling” (Framtidens Karriär 20 januari 2016).

korsspråkande

samtidig användning av en persons samtliga språk, till exempel i samband med inläring

”Det nya med *translanguaging*, eller korsspråkande som det ibland översätts till, är att man inte längre ser olika språk som parallella system. I stället hör de ihop i en gemensam underliggande förmåga. När en människa byter mellan olika språk sker alltså inget ’kodväxlande’ mellan olika system, utan hen använder sig av tillgängliga språkliga resurser” (Pedagogiska Magasinet 25 februari 2016).

kroppsaktivism

ideologiskt grundad verksamhet som syftar till att motverka begränsande skönhetsideal och skapa lika villkor för människor med olika kroppstyper

”Nu handlar inte kroppsaktivism om enbart bröst, utan snarare om att alla har rätt till sin kropp. Alla har rätt att känna sig bekväma med sina skavanker, man har rätt att bli behandlad med respekt oavsett om man väger 49 kilo eller 230 dito” (Hudiksvalls Tidning 11 juni 2016).

lånegarderob

ställe där man kan låna kläder i stället för att köpa dem

”Köp bara de kläder du verkligen, verkligen vill ha och behöver och kommer att använda mycket. Andra plagg kan vara bättre att låna på en lånegarderob eller köpa second hand, till exempel en festklänning till ett specifikt tillfälle” (TT 28 oktober 2016).

läslov

lov på hösten när elever förväntas läsa extra mycket

”Statsminister Stefan Löfven, bokaffärer, och bibliotek vill att höstlovet ska byta namn till läslovet. Allt för att uppmuntra barn att läsa mer” (Dagens Nyheter 5 november 2016).

matsvinnsbutik

livsmedelsaffär där varor som annars skulle kasseras säljs till låga priser

"Affärsidén är egentligen tre: minska matsvinnet, ge köpenhamnare tillgång till billigare mat och samla in pengar till fattiga i främst Afrika och Asien. Köpenhamn har fått sin första matsvinnsbutik på Amager. Den drivs av Folkekirkens Nødhjælp och dess volontärer" (Helsingborgs Dagblad 25 februari 2016).

medborgarforskning

forskning som bedrivs med hjälp av allmänheten som till exempel samlar in material

"Medborgarforskning ger forskarna värdefull hjälp samtidigt som medborgarna får en ökad insyn och insikt i hur forskning går till" (Svenska Dagbladet 31 juli 2016).

mukbang

internetsändning där någon äter och samtidigt talar med sin publik

"Mukbang är en trend som startade i Sydkorea. Det är människor som spelar in sig själva när de äter och pratar med kameran" (Eskilstuna-Kuriren 2 april 2016).

paddeltennis

idrott som kan beskrivas som en blandning mellan tennis och squash och som spelas i dubbellag

"Den snabbt växande och populära racketsporten paddeltennis kommer till Beach arena. 'Jag tror faktiskt att det till och med är världens snabbast växande sport', säger Ove Karlsson som driver Beach arena" (Linköpings-Posten 13 april 2016).

Även stavningen *padeltennis* förekommer.

pappafeminist

man som anammar feministiska ideal efter att ha blivit far till en flicka

"Pappafeministen har nu dykt upp på andra sidan Atlanten. Donald Trumps skryt om att kyssa och tafsa på kvinnor fördöms av de tidigare presidentkandidaterna Mitt Romney, Ted Cruz och Jeb Bush genom hänvisningar till fruar, döttrar och kvinnliga barnbarn" (Expressen 10 oktober 2016).

parasport

idrott som utövas av personer med funktionsnedsättningar

"Victor Sjöqvist tog steget från att inte spela bordtennis alls till att nå Paralympics på fem år. Världens största elitävling för parasport. Tiotusentals på läktarna"

(Jönköpings-Posten 27 september 2016).

Parasport kallades tidigare *handikappidrott*.

poke

en sorts sallad med rå fisk

"Poke är ett slags hawaiiansk sushisallad, som i sommar har varit det hippaste man kan äta, åtminstone i Stockholm, där det plötsligt öppnade fyra pokeställen" (Värmlands Folkblad 24 september 2016).

Ordet förekommer ofta i frasen *poke bowl*, men kan också användas ensamt som beteckning för maträtten. Det förekommer också i sammansättningar som *pokesallad*.

pokenad

promenad där man spelar Pokémon Go

"Luleås första pokenad ägde rum i lördags, med ett hundratal ivriga deltagare som gick staden runt i jakten på små, virtuella monster i mobilerna" (Norrbottens-Kuriren 8 augusti 2016).

Pokenad är ett teleskopord, bildat till *Pokémon* och *promenad*.

preppare

person som förbereder sig för att kunna överleva en samhällskatastrof

"En preppare är alltid redo. För alla eventualiteter. Prepparen har ett förråd med färskvatten och konserver, mediciner och andra förnödenheter. De riktigt seriösa lämnar staden och flyttar ut på landet till ett hus med egen brunn och större möjligheter att ta sig igenom civilisatoriska av eller sammanbrott" (Sydsvenskan 1 april 2016)

Av engelskans *prepper*.

proteinskifte

förändring av matvanor som går ut på att byta ut kött mot proteinkällor som har mindre påverkan på klimatet

"När vår vilja att leva hälsosamt möter klimathotet blir följden en historisk omställning av matvanorna. Hela 85 procent av tillfrågade aktörer inom livsmedelsbranschen upplever ett proteinskifte som kommer att leda till att vi äter allt mindre kött och söker oss till nya proteinkällor" (Svenska Dagbladet 30 oktober 2016).

samlarsyndrom

sjukligt tillstånd där samlandet övergår vad som kan anses vara normalt

”Om det destruktiva samlandet har ökat eller inte är svårt att säga, men sedan hoarding, eller samlarsyndrom, blev en egen diagnos för några år sedan har experter inom området översköljts med arbete. Cirka två procent av befolkningen beräknas vara drabbade” (Hem & Hyra 26 september 2016).

skamma

få någon att känna skam

”Något som gör mig så in i helskoooootta rödflammigt förbannad det är när man skuldbelägger och skammar kvinnor. Skuldbelägger hur vi klär oss, sminkar oss, hur våra kroppar ser ut, hur vi beter oss eller vad det än må vara” (personlig blogg 23 september 2016).

Jämför med engelskans *shame* och *shaming*.

ställa frågor

utmana motståndaren genom att spela på ett sätt som ställer försvaret inför svåra beslut (mest i fotbollsmatcher)

”Att en spelare som Georges-Kévin N’Koudou inte ens fanns med på bänken i matchen mot Bournemouth anser jag vara rent av fel. Han är den i truppen som, efter Son Heung-Min, är den bästa på att just utmana och ställa frågor till försvaret” (Svenska Fans 23 oktober 2016).

Uttrycket förekommer även inom travsporten.

trumpifiering

förändring av den politiska debatten i riktning mot en retorisk stil där man säger sådant som får uppmärksamhet utan att ta hänsyn till konsekvens eller fakta

”Den sittande premiärministern Manuel Valls talade nyligen om ’trumpifieringen’ av den franska, politiska debatten. Han attackerade Nicolas Sarkozy, och sade att denne gör ett falskt eller fult uttalande varje dag, i ren provokation, bara för att få uppmärksamhet. Precis som Trump” (Svenska Dagbladet 28 september 2016).

uberisering

samhällsutveckling som innebär att alltmer av ekonomin hanteras med hjälp av digitala tjänster som gör det möjligt för privatpersoner att byta tjänster med varandra

”Från taxitjänster har uberiseringen fortsatt med andra tjänster. Uber Black erbjuder lite finare bilar, Uber Lux limousiner, Uber Rush kör budbilar, Uberpop förenklar samåkning. I flera städer går det nu att blixtnabbt beställa mat genom tjänsten Uber Eats” (Sydsvenskan 20 mars 2016).

utpressningsprogram

datorprogram som används av utpressare för att låsa en dators hårddisk i syfte att kräva användaren på pengar

”Trojanen är skapad för Mac-datorer, och är ett så kallat ransomware, ett utpressningsprogram som gör data på hårddisken oåtkomlig genom att kryptera den. Sedan kan den bara låsas upp om man betalar för att få en krypteringsnyckel” (Dagens Nyheter 7 mars 2016).

vuxenmålarbok

målarbok för vuxna

”Måla dina tankar på ett vitt papper eller ta hjälp av en vuxenmålarbok. Den innehåller detaljrika bilder som du får färglägga precis hur du vill” (Jönköpings-Posten 27 april 2016).

växtmjölk

mjölkliknande dryck tillverkad av vegetabiliska produkter

”Los Angeles är något av ett mecka för veganer och vegetarianer. Här samsas juicebarer och rawfood-ställen med vegansk fine dining och snabbmat och ingen höjer på ögonbrynen när du ber om växtmjölk i kaffet” (Vegourmet 2 augusti 2016).

äggkonto

anonymt konto i sociala medier, i synnerhet Twitter

”Sedan det annonserats att nya Ghostbusters skulle spelas av kvinnor har en armé av äggkonton, ledda av trolldemagoger på Twitter, exploderat i impotent raseri. Det är deprimerande hur en så trivial kompiskomedi kan bli föremål för bisarr politisering” (Sveriges Television 27 juli 2016).